

30 oktober 2023

LRFs synpunkter till kommande forsknings- och innovationspolitiska proposition

Sammanfattning

LRFs viktigaste budskap till kommande forsknings- och innovationspolitiska proposition:

- För att i en osäker värld möjliggöra en trygg försörjning av livsmedel och energi, behöver forskning och utveckling adressera de behov som de areella näringarna själva har identifierat. På så sätt kan företagen utvecklas för att bli så hållbara och konkurrenskraftiga som möjligt.
- Det ska vara enkelt för företag att både delta i forsknings- och innovationsprojekt och att ta del av resultaten. Det ska vara enkelt att samverka mellan näringsliv och akademi.
- Det behövs en ökad satsning på livsmedel. Förutsättningarna för produktion skiljer sig åt över landet, därför behövs det bedrivs forskning i hela Sverige.

Inledning

I en orolig omvärld med krig i Sveriges geografiska närhet och extremväder, blir behovet av en trygg försörjning av livsmedel och energi allt tydligare. Sverige har goda möjligheter att utveckla framtidsbranscherna inom de areella näringarna, där vi tillhör den globala spjutspetsen. En rapport från Vetenskapsrådet¹ visar att agronomi är ett av områdena där Sverige forskningsmässigt tillhör de bästa länderna i världen.

Sveriges riksdag beslutade 2017 om en nationell livsmedelsstrategi. Syftet var att sätta fokus på att öka den svenska livsmedelsproduktionen och att den svenska livsmedelskedjan år 2030 ska vara globalt konkurrenskraftig, innovativ, hållbar och attraktiv. Livsmedelsstrategin står nu i begrepp att bli uppdaterad för att kunna ge än starkare genomslagskraft. Den stundande Bioekonomiutredningen ger förslag i en nationell strategi på hur Sverige kan skapa en hållbar, konkurrenskraftig och växande bioekonomi. Båda dessa strategier lyfter områden inom utveckling och innovation. Forsknings- och innovationsfrågor i de areella näringarna är både breda och spetsiga – därför är den kommande forskningspropositionen av stor betydelse.

Lantbrukarnas Riksförbund, LRF, är glada över möjligheten att inkomma med synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik. LRF är en partipolitiskt obunden intresse- och företagargrupp för människor och företag inom det gröna

¹ Vetenskapsrådets rapport *Forskningsbarometern*, 2021:

https://www.vr.se/download/18.5242224a17ce9bd8a66141a3/1637582761092/Forskningsbarometern%202021_VR%20v3.pdf

näringslivet. LRFs omkring 130 000 medlemmar driver tillsammans nästan 70 000 företag. LRF medverkar till utveckling av företag och företagare med jord, skog, trädgård och landsbygdens miljö som bas.

LRF är en av de drivande organisationerna inom Sweden Food Arena, som samlar aktörer inom livsmedelskedjan. **LRF står bakom Sweden Food Arenas inspel till den kommande forskningspropositionen och denna skrivelse är ett komplement till den. LRF vill även hänvisa till LRFs egna forsknings- och innovationsagenda², samt den FoI-agenda som Sweden Food Arena³ har tagit fram.**

Samhällsutmaning: En tryggad och konkurrenskraftig livsmedels- och energiförsörjning

Världen står inför klimatförändringar, som kommer att förändra förutsättningarna för att producera livsmedel och skog runt hela jorden. Det kommer leda till förändrade maktstrukturer och oroligheter. Sverige har stora möjligheter att öka sin livsmedelsproduktion, till skillnad till stora delar av världen där förutsättningarna minskar. Coronapandemin visade oss hur sårbart livsmedelssystemet är när gränserna stängs och just nu pågår det krig i Europa - i ett område som producerar stora mängder livsmedel. Detta påverkar tillgången på mat i andra delar av världen – och utöver de mänskliga tragedierna, skapar det även marknadsstörningar. Vi ser ökade priser och med det betydligt dyrare insatsvaror (såsom, foder, bränsle och mineralgödsel), vilket slår hårt mot företag. De areella näringarna består huvudsakligen av mikroföretag (under fem anställda) eller små företag (10–49 anställda), där lönsamheten är låg. För att säkerställa en tryggad livsmedels- och energiförsörjningen är forskning och innovation riktad till de utmaningar som dessa företag står inför essentiell.

Förslag för att utveckla forskning och innovation i Sverige

Behovsnära – näringsens medverkan

Stort fokus bör läggas på produktionsfrämjande forsknings- och innovationsbehov inom de areella näringarna. Branschföreträdare ska i högre grad vara delaktiga i forskningsfinansieringens utformning av forskningsutlysningar samt i bedömningen av forskningsansökningar, inom branschens ämnesområde. På så sätt säkerställs att forskningen blir relevant och adresserar verkliga utmaningar, något som också OECD⁴ har påpekat gällande Sveriges areella näringar. Aktörsdrivna satsningar, likt Impact Innovation eller centrumbildningar likt Sustainimal, är ett bra sätt för att säkerställa att forsknings- och innovationsmedel går till projekt som adresserar konkreta behov som efterfrågas från näringen.

² LRFs forsknings- och innovationsagenda: <https://www.lrf.se/media/3fmicobo/lrfs-forsknings-och-innovationsagenda.pdf>

³ Sweden Food Arenas innovations- och forskningsagenda: https://swedenfoodarena.se/wp-content/uploads/Sweden-Food-Arena_innovations-och-forskningsagenda_digital_slutlig.pdf

⁴ OECD, *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden*, 2018: <https://www.oecd.org/sweden/innovation-agricultural-productivity-and-sustainability-in-sweden-9789264085268-en.htm>

Det behöver bli enklare för mindre företag att delta i FoI-projekt. Säkerställ tillgången till utvecklingsinfrastrukturer, som test- och demonstrationsmiljöer, för mindre företag. Utvecklingstempot i näringslivet är högt. För att möjliggöra samarbeten mellan forskningsutförare och näringslivet (behovsägarna) är det därför av stor vikt att ansöknings- och beredningsprocesser effektiviseras. Att som företag behöva vänta upp till upp till nio månader innan besked erhålls om finansiering är alldeles för lång tid. Det är svårt för mindre företag att orientera sig inom innovationsmiljöer och på så sätt kunna utveckla nya idéer, och i förlängningen, sina företag. Dagens kostnader för att delta i FoI-projekt eller ta del av utvecklingsinfrastrukturer är ofta så höga, att mindre företag inte har möjlighet att delta. Företag och andra organisationer som bedriver ekonomisk verksamhet omfattas av regler om statligt stöd. EU:s statsstödsregler medger dock vissa undantag för små och medelstora företag vid stöd till forskning, utveckling och innovation. Om statliga forskningsfinansiärer tillämpade detta i högre grad så skulle det underlätta deltagande i FoI-projekt.

Det behöver bli enklare för mindre företag att ta del av forskningsresultat. Kraven på forskningskommunikation och resultatspridning behöver få mer vikt vid beslut om finansiering av projekt.

LRF är positiva till de kunskapsnav som nyligen har upprättats inom de areella näringarna. Dessa kunskapsnav ska sammanställa och tillgängliggöra nationell och internationell kunskap. De ska även samverka med aktörer i systemet för att tillsammans slå fast vilken kunskap som behöver tas fram. Det är ännu för tidigt att utvärdera effekterna av kunskapsnaven, men dessa har ett viktigt uppdrag att adressera utmaningar på företagsnivå samt föra ut ny kunskap – inklusive hämta hem forskningsresultat från andra länder. Behovet av spetskunskap är stort. Det är viktigt att det inte blir allmänt hållna diskussioner i arbetsgrupper eller dylikt, utan att den kunskap som inom kunskapsnaven tas fram och förmedlas till behovsägarna är av den kvalitet som efterfrågas. Dagens lantbruksföretagare är mycket kunniga och efterfrågar ofta väldigt specifik information på hög detaljnivå - därav behovet att även förmedla just forskningsresultat och inte bara populärvetenskapliga alster.

Det finns en otydlig struktur bland forsknings- och innovationsfrämjande myndigheter. De statliga forskningsfinansiärerna har olika fokusområden och de areella näringarna omfattar olika delar av samhällskroppen – arbetstillfällen, infrastruktur, hälsa och mat, miljö och klimat med mera. För att komplexiteten i de areella näringarna ska beforskas utifrån flera utgångslägen, behöver de nuvarande statliga finansiärer samordna och samfinansiera utlysningar riktade mot näringarnas utmaningar. Därför välkomnar LRF de ansatser som görs i Forskningsfinansieringsutredningen (SOU 2023:59) kring en ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation, vilket förhoppningsvis kan leda till större möjligheter till kraftsamling.

Forskning i hela landet, forskning för hela landet

För att ha konkurrenskraftiga företag inom de areella näringarna som bidrar till ett hållbart livsmedelssystem och klara av de höga målsättningarna i livsmedelsstrategin är

forskning samt bredda sitt nätverk. Det bidrar också till en större rörelse mellan akademi och näringsliv, något som är svagt i Sverige. Meriteringssystemet behöver ses över för att förenkla rörelsen mellan akademien och näringsliv även efter avslutade doktorandstudier. Fler utlysningar bör riktas för att möjliggöra industridoktorander – även för branscher som huvudsakligen består av små och medelstora företag. Stärk forskarskolor genom statliga finansiering tillsammans med befintliga finansiärer från akademi och näringsliv.

Pernilla Winnhed
Avdelningschef
Lantbrukarnas Riksförbund

Wictoria Bondesson
Gruppchef, Sakkunnig forskning
Lantbrukarnas Riksförbund